

MUTANTERNA

EXPERIMENTET

LÄRARHANDLEDNING AV
INGELA KORSELL

NATUR &
KULTUR

Ingela Kors

1. OM LÄRARHANDLEDNINGEN

Hej!

Denna lärarhandledning erbjuder bonusmaterial och tips på uppgifter att inspireras av hur man kan jobba med bokserien *Mutanterna* – och då speciellt med den första delen *Experimentet*. Observera att det inte är meningen att alla uppgifter ska hinnas med. Se denna lärarhandledning som ett smörgåsbord av idéer att inspireras av.

Lärarhandledningen utgår från ett sociokulturellt perspektiv på skriftspråkande¹. Här betonas det gemensamma skapandet och bearbetningen av texter, samtal, lärarens modellerande, aktiv reflekterande läsning, lekfullhet. Detta överensstämmer väl med läroplanens kursplan i svenska:

Undervisningen ska *stimulera elevernas intresse* för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i *olika slags texter* och genom *skilda medier*. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att *skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans* med andra ... Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika *estetiska uttrycksformer* ... kunskaper om hur man söker och *kritiskt värderar information* från olika källor (Lgr 22).

Ingela Korsell

Författare, grundskollärare, ledamot i läsrådet

P.S. Lärarhandledningen laddas ner gratis här: nok.se/titlar/allmanlitteratur-barn-och-ungdom/experimentet/

1. Skriftspråkande (eller litteracitet) definieras här som människans användning av skriftspråket utifrån olika syften i olika sociala sammanhang (Barton 2007, Janks 2010.)

2. OM BOKSERIEN MUTANTERNA

Fakta i punktform

- Mutanterna är en urban fantasy-trilogi för 9-12-åringar av författaren Ingela Korsell och serietecknaren Daniel Thollin.
- Teman: vetenskap i nutid och framtid, monster, magi kopplat till nordisk folktro, mobbning, oetisk forskning, vänskap.
- Hybrid av kapitelbok och serieroman, d.v.s. ca 50 % löpande text och 50 % handlingsbärande serierutor.
- Handlingen utspelar sig i nutidens Uppsala (med en glimt in i framtiden).
- Högt tempo med lättillgängligt språk utan att vara barnsligt.
- Spänning, hjärtnip, action, skräck.
- Korta kapitel med cliffhanger.
- Läses i kronologisk ordning: Bok #1 Experimentet, Bok #2 Svartkonstboken, Bok #3 Slutstriden.
- Se filmtrailer (1 minut) om bokserien Mutanterna: <https://www.youtube.com/watch?v=s5z1E0hN0L8>
- Mer information om serien finns på förlaget Natur & Kulturs hemsida: <https://www.nok.se/titlar/allmanlitteratur-barn-och-ungdom/experimentet/>
- Boken finns även som ljudbok.

PRESENTATION AV EXPERIMENTET

Ett misslyckat experiment och en grupp barn med djurmutationer. I denna actionspackade hybrid mellan kapitelbok och serieroman möts vetenskap och magi – i nutid och framtid.

Matteo bor utanför Uppsala och går i sjätte klass. Allt hade varit bra om det inte var för mobbaren Arvid och det faktum att Matteo har fladdermusvingar som växer ut när han blir stressad eller arg. Men snart får Matteo större problem än så. Någon bränner ned familjens gård och försöker kidnappa honom. Under den dramatiska flykten träffar han andra barn med ovanliga egenskaper som också är jagade. Men av vem? Och varför?

En fartfylld berättelse som inte väjer för de stora frågorna. Spänning, hjärtnip och en nypa humor för bokslukare i mellanåldern och för de som ännu inte ser sig som bokläsare.

Experimentet är första delen i bokserien *Mutanterna* av serietecknaren och illustratören Daniel Thollin och Ingela Korsell, författare till de populära *PAX*- och *Väsenologiböckerna*.

3. INNAN LÄSNING - FÖRFÖRSTÅELSE

God förförståelse väcker intresse och underlättar elevernas läsförståelse. Innan man börjar läsa första kapitlet kan man därför presentera boken genom hypotesläsning. Egentligen handlar det om att försöka förutsäga bokens handling utifrån den information man får av titeln, omslag, baksidestext – kopplat till egna erfarenheter.

- Titta och samtala om omslaget. Vad tror ni det är för typ av berättelse (genre)? Vad får man för information av bilden och texten på omslaget? Vad tror ni boken kommer att handla om?
- Gör en gemensam mind-map med associationer av ordet ”mutanterna” – brainstorm! Slå sedan upp vad orden betyder. I boken Experimentet finns även en definition av ordet (s. 5):

Mutation är någon som blivit något annat på grund av en mutation, det vill säga en förändring i cellens arvs massa – DNA. En mutation kan ske slumpvis av sig självt, eller av annan yttre påverkan, till exempel strålning.

- Vilka har skrivit och illustrerat boken? Känner ni till någon av dem? Har ni läst något av dem tidigare?
- Läs baksidestexten högt och samtala vidare om vilka nya ledtrådar den texten ger?
- Öppna boken och titta på Uppsalakartan (s. 166-167). Har någon varit i Uppsala? Var ligger det?
- Bläddra och tjuvkika lite på serieillustrationerna (det blir som en intresseskapande boktrailer). Vad är det för stil på dem? Liknar det någon annan bok/film/spel ni känner till? Vad tror du nu boken handlar om?

4. KAPITEL 1 - 3

Att samtala och bearbeta text gemensamt underlättar läsförståelse och lärande. Speciellt viktigt är det i början av en ny bok för att lättare lära känna karaktärerna och intrigen. Därför finns här extra material till de första tre kapitlen i bok #1 Experimentet.

Sammanfattning

I det första kapitlet föds huvudkaraktären Matteo hemma i hallen. Förlossningen går så snabbt att mamma Paula (som ibland pratar spanska) och pappa Fredrik inte hinner in till BB. Istället får de hjälp och råd av barnmorskan Kamala via högtalarfunktionen på mobilen. Kapitlet avslutas med en bild på bebis-Matteo med utfällda fladdermusvingar.

Ord som kan upplevas svåra

barnmorska s 8, förlossning s 8, kvider s 8, nanosekund s 9, laserstråle s 9, uppfordrande s 9, krysta s 9, BB (barnbördshus) s 9, handlingsförklaring s 9, guidar s 10, värken s 11, sirener s 12.

Förslag på frågor att samtala kring

Vilka karaktärer får vi läsa om?

Var är de någonstans?

Utspelar det sig i nutid eller förr i tiden – hur vet vi det?

Vad får vi veta om karaktärerna i texten och i bilderna?

Vem är det som berättar i texten (svar: den allvetande berättarrösten)?

Hur tror ni kapitelrubriken ”Mutationen” och den sista bilden på bebisen hänger ihop?

Hur tror ni Matteos fladdermusvingar hänger ihop med definitionen av ”mutant”?

KAPITEL 2

HEJ ÄRTFJÄRT!

Sammanfattning

Det andra kapitlet utspelar sig tolv år senare hemma hos Matteo, Paula och Fredrik Rask på en bondgård i Hågaby strax utanför Uppsala. Det är i slutet av sommarlovet och Matteo ska börja i åk 6 på Eriksbergsskolan – en ny skola och delvis ny klass. Kapitlet inleds med att Matteo har klasskompisen Dennis hos sig, men Matteo är osäker på om de är riktiga vänner eller inte. Dennis är inte att lita på. Matteo har varit svårt mobbad av klasskompisen Arvid under flera år. Här får vi också veta att mamma Paula som ung student var med i professor Staffan Kruses forskningsexperiment, vilket gjorde att Matteo föddes med sin djurmutation. Matteo avskyr sina fladdermusvingar och döljer dem genom att alltid ha långärmade tröjor på sig.

Ord som kan upplevas svåra

segervisst s 18, skogsdunge s 18, ladugården s 18, eldprovet s 18, överrösta s 19, avvärjande s 19, värmebölja s 20, salsalåt s 20, förnedring s 20, sneglar s 20, tolka s 20, kommentar s 20, hånflin s 21, olagliga experiment (jmf oetiska experiment) s 26.

Förslag på frågor att samtala om

Hur hänger det här kapitlet ihop med kapitlet innan (obs! tolv år senare)?

Vad mer får vi veta om Matteo?

Varför tror du Matteo blir irriterad på sina föräldrar, och speciellt sin mamma?

Och varför tror du mamma Paula blir ledsen och säger förlåt?

I slutet av kapitlet tänker Matteo att han ska cykla till skolan året om för att undvika Arvid på skolbussen – hur tolkar du det (läsa mellan raderna)?

Var det något du inte förstod eller tyckte var konstigt i det här kapitlet?

Var det något du speciellt som du gillade?

KAPITEL 3

DROTTNINGEN OCH UNI-HEAD PÅ TAKET

Sammanfattning

Matteo sitter på sitt favoritställe ute på hustaket och tecknar sitt senaste monster Uni-Head – the space unicorn på sin ritplatta. Matteo ”pratar” om sin oro inför att börja ny skola med katten Reia. För tyvärr ska mobbaren Arvid också börja i samma klass. Matteo tecknar och fantiserar om olika hemskheter Uni-Head gör med Arvid, till exempel krossar hans skalle ”som om det vore ett ägg”. Efter en stund kommer mamma Paula och frågar om hur testerna gick på Kamalas mottagning tidigare under dagen. Matteo svarar att han inte gjort några eftersom Kamala inte var där på avtalad tid, vilket är mycket olikt Kamala. När Matteo gått och lagt sig surfar han på sin mobil. Här får läsaren veta mer om forskningsskandalen kring professor Kruse, experimentet som gick fel och om de fem mutantbarnen. Kapitlets sista mening talar om att något hemskt har hänt Kamala tidigare under dagen.

Ord som kan upplevas svåra

takkupan s 29, siluetterna s 29, taknocken s 30, mannekäng s 30, catwalk på modevisning s 30, hälsningsprocedur s 30, spinner s 30, majestätiskt s 30, mottagning s 35, förhinder s 35, skingra tankarna s 36, avskedad s 36, dömd i domstol s 36, medicinska uppföljningen s 37, tystnadsplikt s 37, klippa med ögonen s 37, garanterat s 37.

Förslag på frågor att samtala om

Vad tycker du om Matteos favoritställe?

Har du något favoritställe när du vill vara ifred?

Vilken relation verkar Matteo och katten Reia ha?

Kan man ”prata” (kommunicera) med husdjur – få tröst?

Varför tror du Matteo tecknar att monstret Uni-Head gör hemska saker med Arvid?

Vad handlar Matteos och mamma Paulas samtal om tror du (påminn om barnmorskan Kamala från kapitel 1)?

Vad får läsaren reda på när Matteo surfar runt på sin mobil (jämför gärna med definitionen av ”mutant” på s 5)?

Vad tänker du när du läser sista meningen i kapitlet – vad tror du har hänt Kamala?

5. "JAG-UNDRAR-METODENS" FRÅGEBANK

I de gemensamma textsamtalen är det bra att läraren har många frågor som ”sitter i ryggraden”. Med dessa frågor kan läraren, och så småningom eleverna, flexibelt navigera i samtalet för att söka förstå texten på ett djupare plan. Här kan läraren tillsammans med eleverna modellera olika lässtrategier, till exempel att sammanfatta, reda ut oklarheter, ställa frågor till texten, förutspå handlingen. I dessa textsamtal gäller det för läraren att vara lyhörd och spinna vidare på det eleverna tar upp – utan att tappa fokus på texten. Nedanstående frågor, som är inspirerade av Aidan Chambers (2004) ”Jag-undrar-metoden”, går att använda under och efter läsning av alla (skönlitterära) texter.

- Vad handlar det här om?
- När och var utspelar sig det här?
- Hur vet vi det? Var i texten får vi veta det?
- Var det något speciellt ni la märke till?
- Är det något som är konstigt eller svårt att förstå?
- Kan ni se något mönster?
- Vem är det som berättar i texten – är det en eller olika berättarröster (den allvetande berättarrösten, huvudkaraktären eller någon annan karaktär, författaren)?
- Hur hänger det här ihop med det vi läst om innan?
- Har författaren låtit oss få veta något om detta tidigare i texten?
- Vad vet vi? Och vad vet vi (ännu) inte?
- Vad betyder det här för fortsättningen?
- Under hur lång tid utspelar sig det här kapitlet/boken? En timme? En dag? Flera år?
- Hur många olika (parallella) berättelser kan ni hitta i boken?
- Vilken av karaktärerna tycker du mest/minst om? Varför?
- Vad tror ni kommer hända härnäst?
- Liknar detta något annat ni läst, hört talas om eller varit med om själva?
- Hur skulle ni ha gjort i den här situationen om du var X (någon av karaktärerna i boken)?
- Är det något speciellt ni gillar/ogillar i texten?
- Om du var författare/serieillustratör, hur skulle ni ha gjort kapitlet/boken bättre?
- Tänk om X hade hänt – hur hade det blivit då? Eller tänk om X inte hade ... hur hade det blivit då? Tänk om ... tänk om inte ...?

- Om ni skulle försöka beskriva kapitlet/boken för någon som inte läst den – vad skulle ni säga då?
- Vilka passar den här boken för?
- Vilket är det bästa sättet att läsa den här boken? I ett enda svep? En bit i taget? Ensam eller tillsammans med andra? Eller både och?
- Är det något dina kompisar har sagt som gjort att du förstått boken bättre – eller ändrat uppfattning om den?
- Är det något ni skulle vilja fråga författaren och illustratören om?

Allmänna diskussionsfrågor

- Tycker ni att karaktärer får vara elaka, mobba och slåss i barn- och ungdomsböcker/filmer/spel? Motivera.
- Tycker ni att karaktärer får svära i barn- och ungdomsböcker/filmer/spel? Om ja, finns det någon åldersgräns? Motivera.
- Tycker ni att karaktärer får dö i barn- och ungdomsböcker/filmer/spel? Om ja, finns det någon åldersgräns? Motivera.
- Hur läskiga/sorgliga får barn- och ungdomsböcker/filmer/spel? Motivera.

6. KARAKTÄRERNA

I kursplanen för svenska (Lgr 22) står att undervisningen ska omfatta ”texter som belyser människors villkor och identitets-och livsfrågor [...] Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker.”

- Samtala om vilka roller och relationer personerna har: huvudperson, motståndare, hjälpare, familj, vänner, tränare, granne m.m.
- Författare beskriver ofta personer genom sättet de pratar, rör sig och vad de gör i olika situationer. Det kallas för gestaltning. Försök att hitta ett avsnitt i boken där du tycker författaren gestaltar en karaktär.
- Lek charader där man får gissa vilken karaktär någon försöker gestalta utan att prata.
- Gör en mind-map om de olika karaktärerna: egenskaper, familj, utseende, hobby, vänner/ovänner, speciella förmågor, gillar/gillar inte, är rädd för m.m.
- Skriv en text och jämför likheter och skillnader mellan två karaktärer i boken (t.ex. Matteo – Elsa) eller mellan dig själv och någon karaktär (t.ex. du och Matteo).
- Skriv en efterlysning och rita ett porträtt av någon av karaktärerna.

7. SERIEBILDERNA

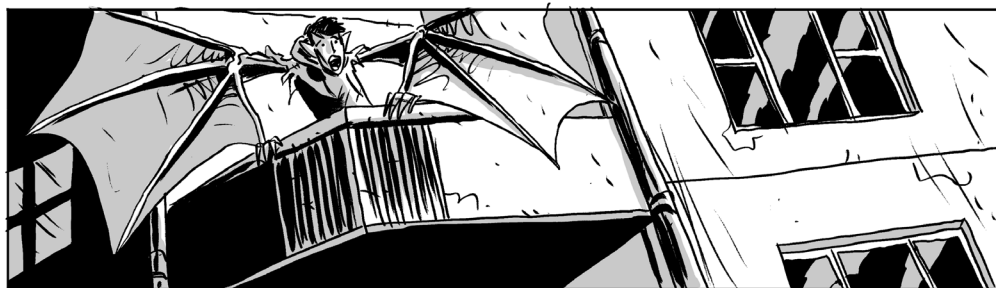
- Titta noga och samtala lite extra om valfri serieillustration från boken. Vad är det som händer här? Vilken känsla får man när man tittar på bilderna? Hur har serietecknaren gjort för att förmedla den stämningen?
- Välj en illustration från boken. Berätta kort vad den handlar om och motivera varför du valde just den.
- Gör en egen illustration till en scen som inte är illustrerad i boken. Visa och berätta/skriv varför du har valt just den scenen.
- Uppmärksamma vilka olika texter som finns i serierutorna, t.ex. pratbubblor, ljud-effekter, textutor med information om plats, tid och händelser. Laborera, lek och ändra gärna i serierutornas texter. Vad händer då?
- Diskutera fördelar och nackdelar med att illustrationerna är svart-vita. Blir det mer eller mindre läskigt med svart-vitt? Är det billigare att trycka så att fler har råd att köpa boken? Vilket är snyggast? Vad skulle du ha valt om du var serietecknare?
- Teckna egna mutanter eller monster och beskriv deras egenskaper.

8. SKAPA NYA TEXTER UTIFRÅN BOKEN

- Skriv ett meddelande eller spela in en film från dig själv till Matteo (eller någon annan av bokens karaktärer) där du ger honom goda råd. Publicera era texter på något sätt så att ni kan läsa varandras råd. Samtala om era råd. Kan man se något mönster i dem?
- Låtsas att du är någon av bokens karaktärer som skriver något (som hen kanske aldrig vågar skicka) till någon annan karaktär, t.ex. att Matteo skriver till sin ”näs-tan-kanske-kompis” Dennis – eller tvärtom.
- Välj ett citat från boken. Skriv sedan en motivering till varför du valde just detta citat. Läs det högt för en kompis eller för klassen. Samtala om era citat och motiveringar.
- Låtsas vara en journalist som skriver en nyhetstext (rubrik, ingress och brödtext) om något som händer i boken. Till exempel om ”Branden på Hågaberga gård” eller om ”Kidnappning av barn i Stenhagen”.
- Skriv en text där det är Arvid som i jag-form berättar om det som händer under och efter idrottslektionen den första skoldagen (kapitel 5-7 i Experimentet). Hur upplevde Arvid det som hände (perspektivbyte)?
- Skriv läslogg (gemensam eller individuell) under läsningen av boken. Tre, fyra gånger kan man stanna upp och skriva ner sina funderingar kring det man läst. Eventuellt kan läraren styra/stödja med några gemensamma frågor.
- Gör frågesport utifrån boken Experimentet eller hela bokserien. Hitta på frågor till en tipsrunda. Bli expert och Mutant-mästare.
- Skriv/berätta en fortsättning på ett kapitel eller hela boken, det vill säga gör en hypotes om vad som kommer att hända härnäst.

- Diskutera, skriv, dramatisera scener som inte finns med direkt i texten, t.ex.:
 1. Mellan kapitel 1 och 2 går det tolv år! Välj att skriva någon scen härifrån, till exempel första gången Matteo träffar Arvid.
 2. Vad händer med Kamala efter att hon blivit överfallen på s. 45 tills hon vaknar upp i ett mörkt och låst rum på s. 56.
 3. Vad gör Dennis från det att han lämnar omklädningsrummet på s. 64 tills han dyker upp igen på cykel tillsammans med Arvid på s. 87.
- Dela in klassen i grupper och gör en "minipjäsa" på ett kapitel/en scen från boken. Eleverna vet handlingen i stort, men får hitta på replikerna själva. Träna max 10–15 minuter. Spela upp för varandra. Det behöver inte vara perfekt! En annan variant är att spela upp scenen i en annan genre (komedi, opera, tragedi, mima, romantik, på engelska, med olika dialekter). Ni bestämmer hur ni vill använda texten. Lek och ha kul!

AAAAHHH!

9. BERÄTTANDE TEXTERS UPPBYGGNAD

I kursplanen för svenska (Lgr 22) står att undervisningen ska omfatta berättande texters ”budskap, språkliga drag och uppbyggnad”. Nedan presenteras begreppen intrig, cliffhanger och dramaturgisk kurva.

Intrig

Intrig kan sägas vara handlingen i en berättande text. Berättelsens intrig är hur huvudpersonerna försöker lösa problem (konflikt) för att få något de vill, eller för att förhindra att något ska hända. Huvudpersonerna kommer stöta på problem och hinder på vägen. Läsaren ska helst vilja veta ”kommer de att klara det?”, ”hur ska det gå?”.

- Hur skulle ni beskriva intrigen i bokserien Mutanterna? (jämför baksidestexter eller hur intrigen beskrivs i recensioner).
- Vilka motståndare (antagonister) och medhjälpare har huvudpersonen Matteo?

Cliffhanger

De flesta kapitel i bokserien Mutanterna slutar med en cliffhanger. Det betyder att ett kapitel slutar när det händer något nytt och spännande utan att läsaren får veta fortsättningen förrän i nästa kapitel (eller i nästa bok). Det är ett välkänt författarknep för att locka läsaren att fortsätta läsa.

Stanna gärna upp vid en cliffhanger när ni läser.

- Vad är det man som läsare vill veta mer om?
- Funkar det – vill man läsa vidare?
- Vilken är er favoritcliffhanger?
- Prova att skriva cliffhanger i egna texter.

Uppmärksamma gärna att hela boken faktiskt slutar med en cliffhanger (jämför med ett avsnitt i en tv-serie).

- Vad tycker ni om det?
- Blir man sugen att fortsätta läsa?
- Eller blir man arg och besviken?
- Är det bra eller dåligt?

DRAMATURGISK KURVA

Dramaturgi är konsten att berätta en historia så att den fånglar läsaren/publiken. En klassisk dramaturgisk kurva i en berättande text brukar bestå av följande delar:

1. Början av boken

- » Anslag: Läsaren får en känsla av vad det är för typ av bok. Anslaget är en ingång i berättelsen utan att avslöja för mycket.
- » Presentation: Läsaren lär känna bokens personer, miljö och intrig (huvudkonflikt).

2. Mitten av boken

- » Fördjupning: Här fördjupas konflikten. Här presenteras också eventuella bikonflikter.
- » Upptrappning: Tempot ökar och det blir mer och mer spännande. Det drar ihop sig till upplösning.

3. Slutet av boken

- » Upplösning: Här ställs allt på sin spets.
- » Klimax. Slutstrid.
- » Avtoning: Lugnare tempo. Nödvändiga förklaringar ges till det som hänt. Historien rundas av.

- Jämför boken *Experimentet* med den klassiska dramaturgiska kurvan – stämmer det?

Kommentar: Slutet på *Experimentet* stämmer inte helt överens med den klassiska dramaturgiska kurvan, eftersom det är den första delen i en bokserie. Dessutom slutar hela boken med en cliffhanger.

- Vad tycker ni om det? Hade man kunnat sluta boken tidigare, eller på ett annat sätt?

10. FÖRFATTAREN OCH SERIETECKNAREN

I kursplanen för svenska (Lgr 22) står att undervisningen ska omfatta några skönlitterära barn- och ungdomsförfattare och deras verk. Barn behöver göras medvetna om att bakom alla texter och illustrationer finns en författare och illustratör – det är inte självklart för alla. Nedan finns länktips till information om författaren Ingela Korsell och serietecknaren Daniel Thollin.

UPPGIFT

Författarporträtt. Läs en eller flera texter om författaren och serieillustratören (se länktips till olika typer av texter och källor nedan). Skriv en presentation av dem. Läs upp och/eller berätta för klasskompisarna. Jämför era källor. Publicera texterna någonstans, till exempel på väggen eller digitalt.

Ingela Korsell – författare

- » Presentation på förlaget Natur & Kultur: <https://www.nok.se/forfattare/k/ingela-korsell/>
- » Intervju Barnens bibliotek: www.barnensbibliotek.se/forfattare/k/ingelakorsell
- » Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Ingela_Korsell

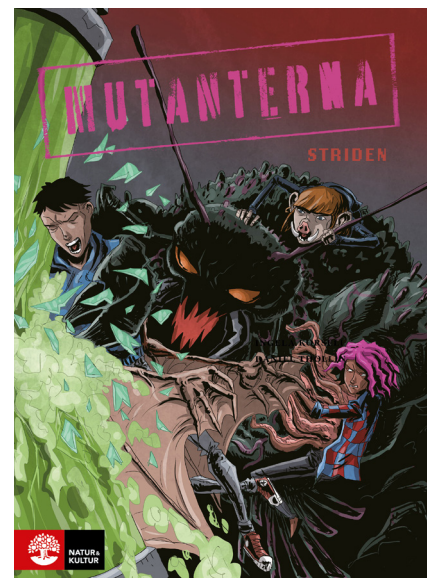
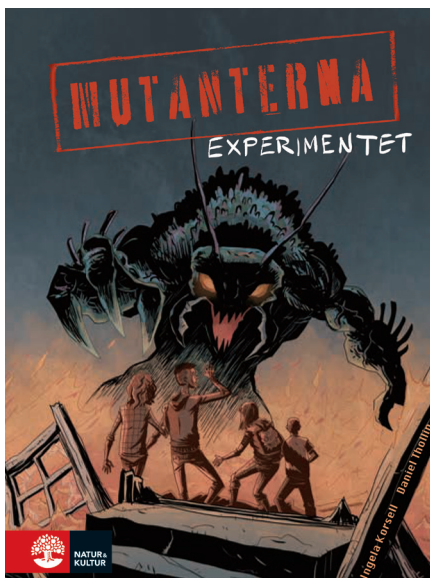
Daniel Thollin – serietecknare och illustratör

- » Presentation på förlaget Natur & Kultur: <https://www.nok.se/forfattare/t/daniel-thollin/>
- » Intervju i Aftonbladet: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/Vbv9n4/daniel-thollin-minns-varje-slag>
- » Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Daniel_Thollin

REFERENSLITTERATUR

- Barton, David (2007) Literacy, 2nd edition, Blackwell Publishers Ltd.
Chaimbers, Aidan (2014) Litteraturen inom och omkring oss, Gilla böcker.
Hattie J, mfl (2018) Framgångsrik undervisning i literacy, Natur & Kultur.
Janks, Hilary (2010) Literacy and power, New York: Routledge.
Korsell, Ingela (2015) Lärarhandledning till PAX-bokserien, Bonnier Carlsen.
Korsell, Ingela (2008) Pojken och Tigern. Läsförståelse. Lärarens bok. Natur & Kultur.
Korsell, Ingela (2006) Idébrunnen. Den svarta handsken. Beta Pedagog.
Lgr 2022 Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet, Skolverket.
Westlund, Barbro (2015) Aktiv läskraft. Mellanstadiet, Natur & Kultur.
Westlund, Barbro (2013) Att undervisa i läsförståelse, Natur & Kultur.

Experimentet är första boken i trilogin *Mutanterna*.